

STRATEGII MOTIVAȚIONALE SPECIFICE ACTIVITĂȚII DE ÎNVĂȚARE LA STUDENȚI

*Lilia Lașcu, lect. univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

MOTIVATION STRATEGIES SPECIFIC TO THE LEARNING ACTIVITY TO STUDENTS

*Lilia Lașcu, PhD, lecturer,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0002-2730-7032
lascu.lilia@upsc.md*

CZU: 373.3.01

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p197-201

Abstract. The article presents an exhaustive analysis of motivational strategies specific to the student learning activity. In this context, the primary activity of the students presenting it, the learning activity is elucidated. At present, the learning activity, especially for students, involves studying, conquering, progressing and not acquiring knowledge. At the same time, the components of the learning activity are described, aimed at: identification of the purpose, design of the activity, execution of actions and obtaining/recording the result. In this context, the motivational strategies used by the learning subjects to develop or maintain motivation in carrying out the learning activity are outlined. This study presents the characteristic of motivational strategies, including: Involvement of the learner in setting learning goals, strategies for building positive expectations, awareness of the value of learning activity and self-awareness. Thus, motivational strategies optimize, intensify, support the motivation of the subject for the efficient realization of the learning activity.

Keywords: Learning activity, motivation, learning strategies, motivational strategies.

La etapa actuală, în condițiile exploziei informaționale și implicit a multiplicării canalelor de comunicare și informare, organizarea învățării se referă nu atât la conținuturi de transmis, cât, mai ales, la *procedeele și modalitățile* de orientare și exersare independentă a competențelor (*cunoștințe, capacități, abilități și atitudini*). În acest sens, interesul prioritar este orientat nu spre ceea ce *învățăm*, ci, în special, spre modul *cum învățăm*.

Motivația subiectului pentru învățare s-a afirmat ca o problemă specifică în cadrul motivației umane și vizează o temă majoră în domeniul psihologiei învățării și a educației, desemnând una dintre probleme actuale cu care se confruntă cel ce monitorizează activitatea de învățare și cel ce învață.

Așadar, atestarea numeroaselor și variatelor cercetări din perspectivă behavioristă, umanistă, cognitivistă și din perspectiva învățării sociale denotă numeroase interpretări ale fenomenului de motivație. Din multitudinea de abordări științifice ale conceptului de motivație umane, în general, și a motivației învățării, în special, ținem să ilustrăm cele mai relevante opinii pentru cercetarea noastră.

În condiționarea clasică, natura motivației este extrinsecă, sursa acesteia fiind în asociere cu comportamentul reflex. Astfel, aceasta sugerează ca activitățile de învățare să se bazeze pe asocierea la comportamentele habituale ale subiecților ale unor stimuli agreabili și atractivi.

În studiile sale B.F. Skinner privind condiționarea operantă, motivația de natură extrinsecă își are sursa în consecințele comportamentelor precedente, ceea ce implică pentru activitatea de

învățare academică exigența identificării întărilor semnificativi pentru subiect și aplicarea imediată într-o manieră explicită și fără echivoc [9, p.146].

Din perspectiva cognitivistă, sursa motivației prezintă întărirea intrinsecă, iar influențele relevante asupra acesteia le au intențiile și schemele de acțiune, credințele, atribuirea succesului sau insuccesului, expectațiile etc.

Potrivit teoriei piagetiene, sursa motivației de a învăța se află în nevoia subiectului de a reduce dezechilibrul apărut în mecanismele echilibrării între asimilare și acomodare, ceea ce exprimă natura intrinsecă a acesteia [9, p.147].

În teoria lui L. Vâgotski, motivația (intrinsecă) pentru învățare își are sursa în curiozitatea subiectului, capacitatea de control asupra propriului mediu de învățare ce asigură dezvoltarea nivelului de competențe.

Din perspectiva umanistă, în viziunea lui A. Maslow, sursa motivației pentru învățare este intrinsecă, factorii de influență fiind necesitatea de stimă de sine, de autorealizare (împlinire de sine) și autodeterminare [9, p.147].

În opinia lui A. Bandura, din perspectiva învățării sociale, sursa motivației este atât extrinsecă, cât și intrinsecă, factori esențiali de influență fiind valoarea scopurilor și a așteptările individuale cu privire la realizarea acestora. În acest sens, teoriile învățării sociale apreciază că sursa motivației pentru învățare este constituită din rezultatele și expectanțele subiecților cu privire la învățare, precum și din scopurile cunoașterii [9, p.147].

Astfel, monitorizarea sistemului motivațional specific activității de învățare la studenți reprezintă una dintre cele mai prioritare sarcini înaintate cadrului didactic.

Cercetătorul H.Löwe menționează că „*activitatea de învățare*” și „*motivația învățării*” reprezintă elemente substanțiale, subliniind rolul motivației învățării la adulți ca imbold social, profesional și personal, având un conținut ideatic, axiologic și, totodată, fiind parte a activizării prin deschidere și disponibilitate pentru învățare. În acest sens, învățarea la vârsta adultă presupune formarea personalității prin autoinstrucție și autoeducație [7, p.123].

И.А. Зимняя definește activitatea de învățare ca „un efort al subiectului de a realiza acțiuni de învățare generalizatoare, de autodezvoltare în procesul rezolvării sarcinilor didactice și evaluării rezultatelor obținute” [apud.4, p.21].

Astfel, activitatea de învățare reprezintă un sistem de acțiuni conștiente ale subiectului orientate spre un anumit rezultat, dar și stabilirea relațiilor subiect-obiect. Elevul este subiect al activității de învățare, iar obiectul - entitățile lumii reale aflate în interconexiune [apud 4, p.20].

În esență, *activitatea de învățare* înglobează elementele componente ale oricărei activități psihice, însă fiecare din acestea având un conținut specific pe care îl ilustrăm în continuare. Orice activitate este satisfăcută de anumite *necesități și interese* ce reprezintă orientările selective, relativ stabile și active spre anumite domenii de activitate, presupunând organizare, constanță și eficiență. Învățarea nu se poate realiza în lipsa unor disponibilități importante ale funcționalității procesului de informații, cum sunt *motivele* care exprimă o formă concretă, actuală, în care se activează și se manifestă o stare de necesitate. În acest context, motivația învățării reprezintă ansamblul mobilurilor care declanșează, susține energetic și direcționează activitatea de învățare [6, p.29].

În accepțiunea cercetătorului F. Turcu, *motivația* este o condiție pentru activitatea de învățare și, în același timp, un produs al acesteia, care se exprimă prin *interese, convingeri și idealuri*. Așadar, fiind un mecanism psihologic, motivația este vectorul fundamental al personalității care, în activitatea de învățare, orientează conduita sa spre realizarea obiectivelor. În consecință, motivația asigură organizarea interioară a comportamentului subiectului, stimulează activitatea de învățare, favorizează conștientizarea și realizarea sarcinii [apud.3, p.122].

Practica educațională indică faptul că activitatea de învățare este motivată intrinsec, atunci

când sursa se află în subiect, în nevoile și necesitățile lui personale, iar motivația este solidară cu activitatea subiectului este motivată și extrinsec, atunci când sursa se află în afara subiectului și a activității desfășurate. Motivația prezintă factorul care determină organismul să acționeze și să urmărească anumite *scopuri*.

În acest context, realizarea activității de învățare include următoarele elemente structurale. *Scopul activității de învățare* reprezintă o puternică motivație anticipativă a învățării prin prefigurarea mentală a performanțelor și prin aspirația puternică spre atingerea lor [5, p.89]. *Planificarea activității de învățare* include, ca elementele structurale, mișcări, operații și acțiuni, organizate ierarhic și a căror funcționalitate (structurare, subordonare, integrare) permite satisfacerea unor necesități.

În acest sens, mișcărilor reprezintă actele de răspuns la influențele mediului, operațiile activității includ mijloacele de realizare a acțiunilor. La rândul lor, acțiunile ilustrează cele mai mari subunități ale activității (fiind constituite din șiruri de operații și mișcări), ce dispun de scop și motivație proprii. Aceeași acțiune poate fi realizată prin diferite operații, iar aceeași operație poate fi inclusă în diferite acțiuni de învățare, care ar facilita realizarea scopului [1, p.99].

Așadar, procesul planificării activității de învățare include următoarele etape/faze: analiza sarcinii didactice; înțelegerea sarcinii didactice; actualizarea cunoștințelor necesare și a potențialului propriu pentru realizarea sarcinii respective [4, p.22].

Executarea activității de învățare vizează efectuarea mișcărilor, operațiilor și acțiunilor în conformitate cu ierarhia prevăzută în plan (care e reflectată, argumentată și anticipată). Etapele de realizare a activității de învățare prevăd elaborarea planului propriu de rezolvare a sarcinii (conștientizarea scopului activității, identificarea tipurilor de operații, operativitatea, stabilirea consecutivității efectuării operațiilor etc.) și rezolvarea practică a sarcinii [4, p.22].

În așa fel, executarea activității de învățare constituie un proces de autocontrol, autoevaluare și autoreglare, proces dependent de asimilarea și interpretarea informațiilor atât pe parcursul secvențelor de învățare, cât și la finalizarea activității în ansamblu.

Rezultatul activității de învățare îmbracă forma succesului sau a insuccesului. Astfel, dacă în practica educațională rezultatul activității de învățare „real” coincide cu cel aspirat și codificat în scop, denotă indicele succesului activității de învățare ce instituie și se concentrează între capacitățile și interesele „celui ce învață” la nivelul standardelor de promovabilitate. În cazul în care rezultatul anticipativ al activității de învățare constată o neconcordanță cu cel aspirat și codificat în scopul propus se atestă insuccesul în cadrul activității de învățare. Elementele activității de învățare nu se însușesc dispersat, ci printr-o abordare strategică holistică înserată în procesul adaptativ integrat.

Strategiile sunt extrem de importante în activitatea de învățare desfășurată de către subiectul implicat în învățare. Astfel, când propune o situație de învățare, cadrul didactic poate constata că subiecții manifestă o multitudine de comportamente cu privire la modalitățile în care aceștia selecționează, însușesc, asimilează, organizează sau integrează noi cunoștințe. Or, aceste comportamente sunt desemnate prin sintagma *strategii de învățare* [11, p.167].

Încercările relevante de definire a strategiilor de învățare sunt numeroase și variate. Ținem să expunem în continuare unele dintre cele mai semnificative pentru studiul nostru.

D. Dansereau definește strategiile de învățare drept un „ansamblu de tehnici sau procese care facilitează achiziția, înmagazinarea și utilizarea informațiilor”.

Cercetătorul R. Schmeck prezintă strategiile de învățare drept „patternuri ale activităților de procesare a informației pe care subiectul le aplică atunci când se confruntă cu o situație de învățare” [11, p.168].

În acest plan, strategiile învățării semnifică manifestarea specificului individual în abordarea lanțului de operații mentale, care facilitează soluționarea sarcinilor cognitive, precum și alegerea modalităților de rezolvare, în concordanță cu specificul informației stocate. Astfel, în activitatea de învățare, strategia exprimă *stilul cognitiv* individual, modul cum învață și cum operează cu anumite categorii de cunoștințe fiecare subiect implicat plenar în propria activitate de învățare [10, p.87].

În contextul analizei diverselor activități desfășurate de educabili, dar și în contextul inventarierii unor strategii de învățare, identificăm în literatura de specialitate conceptul *strategii motivaționale* [9, p.208]. Acestea sunt strategii de autoreglare, utilizate de subiect pentru a crește sau a menține motivația de realizare a unei activități [11, p.175].

Motivația pentru învățare se desfășoară sub influența și controlul unor seturi complexe de motive, ale unui sistem motivațional deschis, cu implicarea celui care învață în fixarea scopurilor învățării, cu planificarea unor activități de învățare integrate în formarea și dezvoltarea profesională, cu construirea unor expectații pozitive și, explicite, a încrederii în forțele proprii, cu conștientizarea valorii activității de învățare, autovalorizarea, dezvoltarea sentimentului autoeficacității etc. [2, p.66].

Analiza profundă a *strategiilor motivaționale* ne-a permis să identificăm caracteristicile acestora:

- ❖ *Implicarea celui care învață în fixarea scopurilor învățării* implică abilități de apreciere a realismului, structurii, coerenței și articulării scopurilor acțiunilor și activității de învățare; abilități de căutare a suportului extern necesar pentru atingerea scopurilor; abilități de construire a așteptărilor realiste în privința atingerii scopurilor.
- ❖ *Strategii de construire a unor expectanțe pozitive* de succes ale activității și, implicit, ale încrederii în forțele proprii, cum ar fi: fixarea scopurilor clare, specifice și proximale pentru activitățile întreprinse; conștientizarea perfecționării abilităților academice; accentuarea importanței învățării, gradarea sarcinilor de învățare; stabilirea pentru etapa de început a activității de învățare și a celor mai elementare secvențe ale acesteia.
- ❖ *Conștientizarea valorii activității de învățare* ca strategie motivațională vizează: implicarea în realizarea sarcinilor de învățare corespunzătoare propriilor nevoi și interese; înțelegerea și conștientizarea legăturii dintre sarcina actuală și problemele personale în viitor; utilizarea oportunităților de a răspunde solicitărilor; finalizarea sarcinilor; evitarea etichetărilor; reducerea insuccesului etc.
- ❖ *Autovalorizarea* prezintă o strategie de control a dimensiunii motivaționale ce presupune: reîntoarcerea, în momentul confruntării cu o dificultate, la o etapă anterioară sarcinii și reliefașia facilității acesteia; evidențierea progreselor realizate în fiecare etapă de îndeplinire a sarcinii, reamintirea reușitelor din etapele anterioare activității de învățare; combaterea atributelor inadecvate.
- ❖ *Dezvoltarea sentimentului autoeficacității* reprezintă o strategie motivațională pentru stabilirea căreia s-au configurat diverse programe. Bunăoară, cercetătorii J.B. Watson și C. Tramp propun un program în cinci pași pentru dezvoltarea autoeficacității în activitatea de învățare:
 - 1) stabilirea unor scopuri ale învățării;
 - 2) compararea performanțelor;
 - 3) înregistrarea rezultatelor;
 - 4) reliefașia succesului;
 - 5) înregistrarea dificultăților [apud. 9, p.208-210].

În cercetările realizate de I. Neacșu, este prezentat un vast inventar de strategii privind formarea și dezvoltarea motivației pozitive pentru învățare. El reproduce după R. Muchielli o serie de modele și strategii de formare și dezvoltare a motivațiilor, atitudinilor și valorilor, dintre care:

- asigurarea coerenței interne a sistemului motivațional;
- reducerea disonanței;
- tehnologia dezvoltării noilor structuri atitudinale;
- tehnologia mobilizării energiei sistemului afectiv-motivațional;
- tehnologia intensificării și restructurării sistemului de comunicare în interiorul grupului [8, p.264-267].

În baza celor relatate mai sus putem concluziona că:

1. activitatea de învățare prezintă o acțiune de valoare pedagogică, stimulată și condusă în mod direct sau indirect, și care se manifestă în însușirea relativ independentă a achizițiilor (cunoștințe, capacități și atitudini);
2. activitatea de învățare înglobează elementele componente ale oricărei activități psihice și este constituită din următoarele elemente structurale în baza necesităților și a motivației: identificarea scopului, proiectarea activității și executarea acțiunilor orientate spre obținerea unui anumit rezultat;
3. motivația învățării reprezintă ansamblul mobilurilor care declanșează, susține energetic și direcționează activitatea de învățare;
4. strategiile motivaționale optimizează, intensifică, susțin motivația subiectului pentru realizarea eficientă a activității de învățare.

BIBLIOGRAFIE

1. BUZDUGAN, T. Psihologia pe înțelesul tuturor. București: Didactica și pedagogică, 2007. 236p. ISBN 978973301865
2. FOCȘA-SEMIONOV, S. Învățarea autoreglată: teorie și aplicații educaționale. Chișinău, Ed. Epigraf. 2010. 360p. ISBN 978-9975-109-21-5
3. GALPERIN, P., TALÎZINA, N., SALMINA, N. Studii de psihologie a învățării. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1975. 267p.
4. GUȚU, V. Logica și structura activității de învățare. În: Pro Didactica, 2013, nr.5-6, p.81-82. ISSN 1810-6455
5. JONNAERT, P., ETTAYEBI, M., DEFISE, R. Curriculum și competențe: un cadru operațional. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2010. 122p. ISBN 978-973-7973-98-6
6. LAȘCU, L. Activitatea de învățare versus adaptarea școlară. În: Grădinița modernă, 2014, nr.3(10), pp.28-30. ISSN 1857-4610
7. LÖWE, H. Introducere în psihologia învățării la adulți. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, 300p.
8. NEACȘU, I. Intruire și învățare. Teorii, modele, strategii. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1999.
9. NEGOVAN, V. Psihologia învățării. Forme, strategii și stil. București: Ed. Universitară, 2007, 279p.
10. OPREA, O. Tehnologia instruirii. Editura Didactica și Pedagogică. București, 1979, 452p. ISBN 451IP13D1918TE
11. SĂLĂVĂSTRU, D. Psihologia învățării. Teorii și aplicații educaționale. Iași: Polirom, 2009, 230p. ISBN 978-970-346-152-54